

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Första Kammaren. N:o 15.

Tisdagen den 28 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förändrad lydelse af §§ 59 och 64 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående upphörande af skyldighet för den, som emot Hofrätts dom vill Konungen söka, att i visst fall träda i fängelse till sakens slut;

N:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående tillämpning å frälsemän af förordningen den 8 November 1872, om ändring i lagens stadganden angående giftomannarätt; samt

N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkan af ungskog inom Vesterbottens län, m. m.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets utlåtande N:o 13 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 25 innevarande Februari bordlagda utlåtanden N:is 19—22 och Bevillings-Utskottets samma dag bordlagda betänkande N:o 2.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr grefven och *Tal mannen* beslöts, att Stats-Utskottets utlåtande N:o 13 a skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes.

In fidem

A. von Krusens tjerna.

Onsdagen den 1 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 22 sistlidne Februari.

Ledighet från riksdags-göromålen beviljades Herr *Königsfeldt* under 10 dagar från och med morgondagen.

Annäldes och bordlades Lag-Utskottets nedannämnda utlåtanden:

N:o 18, i anledning af väckt motion i fråga om underdomstolarnes ombildning.

N:o 19, i anledning af väckt motion om ändring i 99 § konkurslagen; och

N:o 20, i anledning af väckt motion angående utarbetande af förslag till ny sjölag.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda utlåtande N:o 13 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 25 och 28 nästlidne Februari bordlagda utlåtande N:o 19, anledning af Riksdagens år 1881 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1879.

§ 1.

Lades till handlingarne.

§ 2.

Herr Hasselrot: Vid förevarande punkt skall jag tillåta mig att i korthet framställa några erinringar. Anmärkningen i fråga afser räkenskaperna för Kongl. flottans station här i Stockholm och går ut derpå, att vid upphandlingar på annat sätt än medelst auktion vid verifikationerna borde fogas uppgift, huruvida flera anbud infordrats, utan att likväl samtliga anbuden behöfde biläggas, äfvensom att i räkenskaperna borde lemnas hänvisning, hvarest om leveranser upprättade kontrakt kunde återfinnas. I anledning häraf har varfshufvudchefen vid nämnda station erinrat, bland annat, att all upphandling verkställdes enligt reglementets föreskrift genom offentlig auktion, medelst anbud eller under hand, och att, vid upphandlingar medelst anbud, den underordnade person eller myndighet, som begärt upphandlingen, infordrade anbuden, af hvilka det billigaste och för kronan fördelaktigaste tillstyrktes och efter anbudens pröfning af varfshufvudchefen antoges samt derefter ensamt bilades leverantörens räkning, enär äfven öfriga anbuds biläggande skulle onödigtvis och utan ändamål i betydlig grad öka räkenskapernas redan derförutan ansevärd omfång. Statsrevisorerna hafva icke heller påyrkat någon sådan åtgärd, som att anbuden skulle bifogas räkenskaperna, utan helt enkelt ifrågasatt, att vid räkenskaperna skall fogas uppgift om ett eller flera anbud blifvit infordrade. Detta hafva de uttryckligen sagt genom de tillagda orden: »utan att likväl samtliga anbuden behöfde biläggas». — Jag frågar nu: hvartill skulle en sådan åtgärd tjena? Om någon anledning förefunnits — derom dock hvarken direkt eller indirekt någon antydning blifvit gjord — att vid ett eller annat tillfälle kronans rätt och bästa icke blifvit tillbörligen tillgodosedt, hade det, efter mitt förmenande, varit riktigt och lämpligt att ifrågasätta föreskrift derom, att flera anbud verkliga skulle infordras och att dessa anbud borde biläggas räkenskaperna, så att man kunde jemföra dem med hvarandra; ty endast på detta sätt kan en sådan kontroll, som revisorerne synas hafva afsett, utöfvas deröfver, att

*Angående
räkenskaperna
vid
flottans
station i
Stockholm.*

*Angående
räkenskaper
vid
flottans
station i
Stockholm.
(Forts.)*

kronans rätt blir tillgodosedd, men ingalunda genom att blott uppgift meddelas, huruvida ett eller flera anbud blifvit infordrade.

Om således å ena sidan en föreskrift af den beskaffenhet, här blifvit ifrågasatt, icke skulle medföra något gagn, så kan å andra sidan afåttandet af den föreslagna skrivelsen lända till icke ringa olägenhet. Förr i världen skedde alla upphandlingar af förnödenheter för flottans stationer medelst offentlig auktion, och då var naturligtvis kontrollen så fullständig och noggrann som möjligt. Men man fann likväl snart, att leverantörerna lärde sig att på förhand träffa aftal sins emellan om delning af leveranserna och sålunda höja priset. Detta hade naturligtvis till följd, att kronan ofta nog fick betala åtskilligt högre pris än af förhållandena eljest påkallades. För att ordna stationens förvaltning på ett så att säga mera affärsmessigt sätt infördes då i reglementet ett stadgande, som berättigade vederbörande att upphandla varor icke endast medelst offentlig auktion, som dock fortfarande begagnas vid alla större leveranser, utan äfven genom infordrande af anbud och under hand. Derefter har äfven visat sig, att ett sådant tillvägagående varit mycket fördelaktigt för kronan i ekonomiskt hänseende.

Vidare tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på den omständighet, att varfschefsbeställningen vid flottans härvarande station icke är någon fast anställning, utan att Kongl. Maj:t till densamma endast tills vidare kommanderar den officer, som anses lämpligast och dertill bäst passande. Då det naturligtvis i första hand ligger i Kongl. Maj:ts intresse, att denna förvaltning ordnas och ledes så, att den lemna ett godt resultat, lär det väl äfven vara uppenbart, att Kongl. Maj:t, derest ett motsatt förhållande inträffar, skiljer innehafvaren af varfschefsbefattningen derifrån och ditsätter någon annan mera lämplig; och härutinnan anser jag ligga den bästa och lämpligaste kontroll i förevarande hänseende. Om emellertid Riksdagen nu skulle till Kongl. Maj:t frambära hvad Utskottet i sådant hänseende föreslagit, är det icke osannolikt, att vederbörande skulle tolka detta såsom ett klander mot det sätt, hvarpå de hittills gått till väga, och ingalunda omöjligt, att de för att för framtiden undgå sådant klander och dermed förenadt obehag hädanefter gjorde alla upphandlingar medelst offentlig auktion; och då vore vi på detta sätt åter inne i det gamla, af erfarenheten utdömda och för kronan icke fördelaktiga förfaringssättet.

Den senare delen af ifrågavarande anmärkning synes mig vara af ännu mera oväsentlig art. Der tillstyrka revisorerne, att i räkenskaperna bör lemnas hänvisning, hvarest om leveranser upprättade kontrakt kunna återfinnas. Då ett upphandlingskontrakt endast afser en enda leverans, bifogas detta alltid utbetalningsordern; men då kontraktet afser flera leveranser att liqvideras på olika tider, kan sådant naturligtvis icke ega rum. Det kontrakt, leverantören har, lemna han icke från sig förr än han fått sin fulla betalning och stationens exemplar af kontraktet kan stationen lika litet vara af med förr än leveransen skett. Således kan något kontrakt i original icke bifogas någon annan af de olika utbetalningsorden än den sista. Derfor hafva revisorerne äfven endast ifrågasatt att vid tidigare

utbetalningar en hänvisning skulle lemnas till den plats, der kontraktet kunde återfinnas. Detta vore äfven mycket lätt och lämpligt, derest räkenskaperna fortfarande förvarades på samma ställe. Så är emellertid icke förhållandet. Varfsechefen upplyser, att från räkenskapskontoret vid stationen i Stockholm räkenskaperna för hvarje månad öfverlemnas till Kongl. Marinförvaltningen. Vid sådant förhållande är det icke möjligt att i räkenskaperna rörande den första utbetalningen hänvisa till den plats, der kontraktet sedermera kan återfinnas. Den ifrågasatta föreskriften är sålunda omöjlig att efterkomma. Enda sättet för ernående af den kontroll, man här önskar vinna, vore, så vidt jag förstår, att vid första utbetalningen bilägga en afskrift af leveranskontraktet. Något sådant är emellertid icke nu ifrågasatt och en ändring i denna riktning lär icke heller nu kunna ske. För öfrigt ber jag att få anmärka, att redan nu ligger vid hvarje utbetalningspost en räkning på hvad som skall utbetalas och på denna räkning finnes officiellt intyg af vederbörande tjänsteman, att den är riktig och således öfverensstämmande med kontraktet. Äro revisorerne icke nöjde med denna anteckning, lära de icke heller godkänna tjänstemannens vidimation af kontraktet, så att då står man på samma punkt äfven om den åtgärd vidtoges, jag ofvan antydt.

Om nu så är, att den sist ifrågasatta åtgärden, hänvisning till hvar kontraktet i senare räkenskaper skall återfinnas, är svår eller omöjlig att genomföra och den första föreskriften, utan att medföra något väsentligt gagn, skulle kunna orsaka icke ringa olägenhet, måste jag ju gerna se, om Kammaren ville låta anmärkningen i sin helhet förfalla, och det så mycket hellre, som väl näppeligen någonsin tillförene från Riksdagens sida till Kongl. Maj:t framburits en anmärkning af så ringa betydighet som denna. Oviss som jag emellertid är om denna min uppfattning kommer att vinna något understöd i Kammaren, vill jag för närvarande icke göra något yrkande.

Herr Wallenberg: I nu ifrågavarande punkt af Stats-Utskottets utlåtande förekommer ett förslag i syfte att återgå till ett system, som Riksdagen förut öfvergifvit genom meddelande af tillåtelse att göra uppköp för kronans räkning uuder hand. Man tyckes vilja för formens skull försämbra kronans rätt att vid smärre upphandlingar erhålla de billigaste priserna, hvilka helt säkert kronan vetat förskaffa sig under den tid, nu gällande bestämmelser fått vara orubbade. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, huruledes en sådan upphandling tillgår. Sedan behofvet blifvit anmäldt, afgöres frågan om dess tillgodoseende, icke ensidigt af varfsechefen, utan af honom tillsammans med den departementschef, saken angår, som är mariningeniören för konstruktionsarbeten, ekipagemästaren för varfsarbeten och tygmästaren för artilleribehofven. Således måste man förutsätta, för att en oärlighet skall kunna ega rum, att två officerare och en leverantör derom blifva eniga. Och hvilka belopp är här fråga om? Alla de större upphandlingarne uppgöras genom kontrakt med Marinförvaltningen; och det är just för att undvika en mängd dermed

*Angående
räkenska-
perna vid
flottans
station i
Stockholm.
(Forts.)*

Angående
räkenskaper
vid
flottans
station i
Stockholm.
(Forts.)

förenade kostnader och omgångar, man tillåtit upphandlingarne under hand.

För öfrigt vill jag fråga, hvarför, då en underdånig skrivelse föreslås att afgå från Riksdagen till Kongl. Maj:t, deri begäres allenast en separat föreskrift för flottans station i Stockholm. Har förvaltningen der gjort sig saker till någon skäligen misstanke i något hänseende framför den likartade förvaltningen i Karlskrona. Åtminstone känner icke jag något ditåt och det lär väl ej heller vara Stats-Utskottets mening att prieka aktade embetsmän, utan allt torde komma sig deraf, att man kopierat revisorernes mindre välbetänkta framställning. Jag nödgas således hos Herr Talmannen anhålla om proposition på afslag å Stats-Utskottets framställning i denna punkt.

Herr Montgomery-Cederhielm: Jag skall be att först få besvara den näst föregående talarens sista anmärkning, emedan den är lättast att besvara. Han frågade, hvarför i skrivelseförslaget endast talades om flottans station i Stockholm och icke om alla stationer. Det är därför att revisorernes anmärkning afsett allenast Stockholms station och att Stats-Utskottet icke kunnat utsträcka sitt skrivelseförslag till annat än hvad i revisorernes berättelse blifvit anmärkt.

För öfrigt synes mig, att man på grund af den utredning, den förste talaren lemnat och till hvilken jag i många fall skall repliera, bör komma till det resultat, hvartill Utskottet kommit, och icke till det, att den af Utskottet föreslagna åtgärden skulle vara obefogad. Så länge instruktionen för Riksdagens revisorer i första punkten innehåller, att revisorerne skola tillse, det dem i behörig ordning tillhandahållas alla de Kongl. bref, protokoll och handlingar, utan undantag, på hvilka i samma punkt nämnda räkenskaper och berättelser sig grunda, är det gifvet, att revisorerne hafva rätt att fordra och äro skyldige att tillse, att dessa handlingar finnas i den ordning instruktionen för hvarje embetsverk föreskrifver. Nu hafva revisorerne vid granskning af räkenskaperna för flottans station i Stockholm anmärkt, att vid verifikationerna till upphandlingar på annat sätt än auktion icke fogats uppgift, huruvida flera anbud infordrats. Det åligger förvaltningen att infordra flera anbud, men huruvida så skett eller icke, synes ej af några vid räkenskaperna fogade handlingar. Det är detta revisorerne anmärkt, icke endast nu, utan äfven vid föregående revisioner. Denna revisorernes fordran synes kunna särdeles lätt uppfyllas derigenom att inför förvaltningen hålles ett protokoll, hvori upptagas alla de anbud, som infordrats, och förvaltningens beslut om antagande af ett utaf dessa anbud. I afseende på denna förvaltningens åtgärd att antaga det eller det anbudet har icke framställts någon anmärkning, utan revisorernes framställning går endast derpå ut, att man må kunna se, att föreskriften om infordrande af anbud blifvit iakttagen, och jag tror, att revisorerne icke saknat skäl att göra denna framställning.

Sådan är äfven min uppfattning om den andra anmärkningen, att i räkenskaperna icke lemnats hänvisning, hvarest kontrakt om leveranser kunde återfinnas. Äfven denna anmärkning påkallar endast

en lätt verkstald åtgärd, som emellertid skulle bidraga till reda i räkenskaperna och i synnerhet i betydlig mån underlätta revisorernes arbete för att återfinna verifikationerna till de räkenskaper, de hafva att genomgå.

Dessa anmärkningar äro icke af någon särdeles vigt. Det är emellertid revisorernes skyldighet att för Riksdagen framlägga, hvad de anse anmärkningsvärdt, och då man funnit, att de hafva skäl för sina anmärkningar, måste man äfven låta deras anmärkningar komma till den rätt, de kunna hafva. Det är en stor lycka, det våra förhållanden i allmänhet äro sådana, att revisorernes anmärkningar äro af så lindrig beskaffenhet, som de äro. Deröfver har man allt skäl att vara nöjd, och för ingen del bör man klaga öfver att anmärkningarne äro så obetydliga. — Den af Utskottet föreslagna skrifvelsen tror jag, som sagdt, icke sakna skäl och tillstyrker derföre bifall till densamma.

Angående räkenskaperna vid flottans station i Stockholm.
(Forts.)

Herr Widén: Sedan den föregående talaren haft ordet och efter min tanke fullt tillfredsställande besvarat de anmärkningar, som emot Utskottets förslag blifvit framställda, anser jag mig böra inskränka mitt yttrande dertill, att jag endast får förklara, att jag, i likhet med honom, funnit revisorernes anmärkning hafva goda skäl för sig och att en skrifvelse, på sätt Stats-Utskottet hemställt, är alldeles i sin ordning och således bör af Kammaren bifallas.

Herr Nordenfelt: Utskottet var icke alldeles enigt i denna fråga, ty Grefve Lagerberg och jag gjorde lifliga, om ock fåfänga försök att afböja detta skrifvelseförslag. Jag hemställer nu ock till Kammaren, om det kan vara skäl att skriva i ett sådant rent administrativt ärende som detta. Skrifvelsen förutsätter nemligen, att varfsehufsembetet skulle bryta mot gällande föreskrifter. Föreskrift finnes derom, att flera anbud skola infordras, och i skrifvelsen sägs, att det skall visas, att så skett, och att hänvisning bör lemnas, hvar anbuden kunna återfinnas. Men man behöfver icke gå längre än till varfsehufsexpeditionen för att få upplysning om hvad som passerat. Naturligtvis går så till i praktiken, att man skrifer till åtskilliga personer, som man vet kunna väl fullgöra den leverans, hvarom fråga är; så erhållas åtskilliga svar och möjligen förekommer i ett eller annat af dessa svar någon omständighet, som gör att man skrifer ånyo. Det blir en hel korrespondens, som på räkningarne skulle kräfva en mängd hänvisningar till varfsehufsens brefbok. Och hvartill skulle allt detta gagna? Om det är något särskildt fall som revisorerne anse origtigt behandladt, är ingenting enklare än att begära få se de infordrade anbuden. Jag kan således icke inse, att något vinnes genom den irågasatta åtgärden, men räkenskaperna skulle derigenom belastas med flere onödiga anteckningar och en mängd svårigheter skulle framkallas, som helst böra undvikas.

Huruledes man skall kunna lemna hänvisning om, hvar ett kontrakt må återfinnas, då man icke vet, hvar det slutligen hamnar, törstår jag icke. Ett sådant leveranskontrakt kan vara upprättadt för ett år eller mera. Dess bestämmelser kunna börja att gälla i midten

Angående
räkenska-
perna vid
flottans
station i
Stockholm.
(Forts.)

af ett år och räkka öfver det andra eller längre; men förr än leve-
raustiden är slut, vet man icke hvar kontraktet till sist hamnar. Ett
annat och lämpligare sätt att gå till väga än det föreslagna vore
då att vid hvarje förskottsbetalning eller liqvíd i afräkning eller åt-
minstone vid den första afbetalningen bifoga räkenskaperna en af-
skrift af leveranskontraktet. Men hvartill skulle äfven det tjena?
Kontraktet finnes ju alltid att tillgå, och vilja revisorerne se det,
behöfva de blott tillkännagifva denna sin önskan.

Då jag, såsom redan blifvit nämndt, anser frågan vara af den
natur, att icke Riksdagen bör sig dermed befatta, yrkar jag, att Kam-
maren ville låta bero vid revisorerne förevarande anmärkning och
afslå skrifvelseförslaget.

Friherre af Ugglas: Det må väl vara sant att, såsom Herr
Montgomery-Cederhielm anmärkt, revisorerne på grund af sin in-
struktion kunna hafva rättighet att framställa en sådan anmärkning
som den förevarande; men å andra sidan måtte det vara Riksdagens
rättighet att finna anmärkningen icke böra till någon åtgärd för-
anleda, och då revisorerne haft den erfarenhet från förra riksdagen,
att Riksdagen icke ville fästa sig vid den äfven då framställda an-
märkningen, synes mig som om Stats-Utskottet nu allt för väl kunnat
underlåta att anmäla den för Riksdagen. Af sidan 3 § 2 uti Ut-
skottets utlåtande synes, att Riksdagens år 1880 församlade revi-
sorers gjorde samma anmärkning, som 1881 års revisorer nu fram-
ställt. Öfver den förra anmärkningen hördes vederbörande och Riks-
dagen lät då bero vid den afgifna förklaringen. Kan det vid sådant
förhållande vara skäl att nu år 1881 åter upptaga samma anmärk-
ning och derom fatta ett annat beslut? Jag kan icke finna något
skäl dertill, och då Herrar Hasselrot och Wallenberg så tydligt
ådagalagt, att första delen af anmärkningen skulle kunna lända snar-
are till skada än till någon fördel för kronan och att den senare
delen är, om icke omöjlig, åtminstone ytterst svår att tillämpa, så
hemställer jag, att Kamraren behagade afslå den nu föredragna
punkten.

Herr Wallenberg: Den föregående talaren har besvarat Herr
Montgomery-Cederhelms yttrande, att revisorerne skulle hafva rättig-
het att skriva hvad de vilja och på grund af sin instruktion anse
sig böra skriva. Detta lär ingen vilja bestrida och jag delar hans
äsigt äfven i det afseendet, att det är lyckligt, att de endast hafva
så betydelselösa saker att skriva om som den förevarande; men jag
kan icke finna någon anledning för Riksdagen att underskrifva allt
hvad revisorerne behaga skriva. Det vore att föra oss tillbaka till
det bekanta förhållande, som statistikern och öfversten af Forssell så
rättigt skildrade, då han sade, att »Sverige är ett land, der man de-
penserar 11 kronor för att få veta, hvart den 12:te tagit vägen». —
Om vi nu i någon mån kommit ifrån det förfaringssättet och vi icke
hafva anledning att misstro redbare embetsmäns utöfning af sina be-
fattningar, så får jag säga, att det skadar mera än det gagnar, om
revisorerne befatta sig med sådana anmärkningar som den ifråga-

varande. Det gläder mig, att det inom Stats-Utskottet funnits ledamöter, som nu förfäktat samma åsigt, som Riksdagen i ämnet förut uttalat.

*Angående
räkenska-
perna vid
flottans
station i
Stockholm.*
(Forts.)

Herr Evers: Det förefaller mig, som om de anmärkningar, hvilka åtskilliga talare här gjort emot Stats-Utskottets Utlåtande, föranledts af någon missuppfattning å deras sida. Revisorerna hafva icke gjort någon anmärkning emot göromålens skötande inom den förvaltningsgren, som här afses, utan endast begärt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att från vederbörande hänvisning måtte meddelas, vare sig genom något protokoll eller på annat sätt, huruvida flera anbud blifvit infordrade eller ej, allt i enlighet med de bestämmelser och föreskrifter i detta afseende, som äro gällande för såväl Marinförvaltningen som andra verk. Hvad revisorerna önska är endast en hänvisning, i ena fallet till ett protokoll och i det andra till ett kontrakt eller en afskrift af ett sådant, hvilket allt synes vara en ganska rimlig begäran. Jag ber för min del få protestera mot den uppfattningen, att detta skulle innebära något klander mot förvaltningen, och på de skäl, som af Herr Montgomery-Cederhielm framstälts, anhåller jag om bifall till punkten.

Herr Wallenberg: Emot den siste ärade talaren måste jag erinra, att det *är* en anmärkning och en anmärkning, som har bra mycket tycke af en priekning. Detta är så mycket tydligare, som det i hela motiveringen ligger ett klander öfver ett förfaringssätt, som icke kan betraktas såsom någon öfverträdelse af reglementet, och detta klander är en opinionsyttring af statsrevisorerna. Det förefaller mig, som om här finnes ett visst syskontycke med en fråga, som vi behandlade i Lördagens sammanträde. Der talades om en viss »tvekan» och der skulle icke heller afses någon anmärkning; men för min del anser jag det så, och de, hvilka frågan gäller, komma också att anse det som en anmärkning och ett klander med anledning af deras redliga förfaringssätt.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Tal-
mannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå, samt förklarade sig finna den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Flore ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Stats-Utskottets i § 2 af utlåtandet N:o 19 gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Angående
räkenska-
perna vid
flettans
station i
Stockholm.
(Forts.)

Vinner Nej, afslås berörda hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—37;
Nej—35.

§ 3.

Angående
bokföringen
vid rikets
landtbruks-
institut.

Herr vice Talmannen: Ut i den nu föredragua punkten erinrar Stats-Utskottet derom, att Riksdagens år 1879 församlade revisorer i § 1 af deras berättelse rörande Ultuna landtbruksinstitut framhållit önskvärdheten deraf att, till vinnande af lättare öfverskådlig het och jämförelse, vid båda landtbruksinstituten bokföringen måtte ordnas, så vidt möjligt, på enahanda sätt och bokslutet ställas på samma tid. Med anledning här af afgaf Ultuna landtbruksinstituts styrelse, såsom vanligt, sin förklaring; men i Stats-Utskottets betänkande angående revisorernes berättelse förekommer om denna revisorernes erinran ingenting. Detta ådagalägger alltså, att år 1880 ansåg Stats-Utskottet revisorernes omförmälda erinran icke förtjena att komma till Riksdagens kännedom eller blifva föremål för någon Riksdagens åtgärd. För min del skulle jag hafva önskat, att Stats-Utskottet år 1882 hade kommit till samma slut i afseende på denna, visserligen i något amplare form ställda, framställning, som statsrevisorerna nu gjort rörande såväl Ultuna som Alnarps landtbruksinstitut.

Hvad bokföringssättet vid Ultuna beträffar, så har detta tillkommit efter ganska omfattande öfverläggningar emellan de af chefen för Civildepartementet särskildt tillsatte revisorerne och styrelsen för institutet, och hvad angår tiden för bokslutet, så har denna, såsom Stats-Utskottet erinrat, blifvit anbefald genom ett nådigt bref af den 10 April 1874 och alltså för icke lång tid sedan. Genom detta bref fick institutet rättighet att afsluta sina räkenskaper den sista Juni. Alnarps landtbruksinstitut åter afslutar sina räkenskaper den 13 Mars och lägger, såsom af styrelsens förklaring synes, särskildt vikt derpå, att någon förändring i detta afseende icke måtte vidtagas, hvilket ju också är ganska naturligt, då Alnarps institut betalar arrende för fastigheten och det måste för institutet vara lämpligast att afsluta sina böcker, då jordbruksåret går till ända.

För min del kan jag icke föreställa mig, att det kan vara skäl att nu mera än år 1880 upptaga denna fråga, då det synes mig alldeles klart, att man icke kan komma till målet, nemligen att få båda instituten att afsluta sina räkenskaper vid samma tid, utan att in- tvinga det ena af dem i ett förhållande, som dess styrelse på goda skäl har undanbedt sig, och jag ber på grund här af få hemställa om afslag å Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Montgomery-Cederhielm: Revisorernes hemställan innehöll, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke ett förenkladt och

för båda landbruksinstituten likartadt bokföringssätt kunde dessa institut anbefallas, och för denna hemställan synas mig revisorerne icke hafva saknat skäl. Det blir nemligen omöjligt att jemföra resultaten af dessa båda instituts verksamhet i ekonomiskt afseende, om man icke har samma dag för boksluten. Nu är förhållandet, att vid Ultuna är dagen för bokslutet den sista Juni, men vid Alnarp den 13 Mars. Institutet vid Alnarp har goda skäl, hvarför det önskar behålla sin dag för afslutningen, nemligen att arrendet för gården vid nämnda tid skall betalas till landshöfdingelönregleringsfonden. Ultuna landbruksinstitut har uppgifvit, hvarför institutet anser den sista Juni vara en lämplig dag. Hvilkendera dagen är den lämpligaste, derom hafva icke revisorerne eller Stats-Utskottet yttrat något omdöme; men hvad man kan säga är, att det vore önskligt, om räkenskaperna afslutades på samma dag.

Då denna anmärkning utställdes till afgifvande af förklaringar, svarade Ultuna landbrukinstitut med en ganska lång utredning om fördelarne af det italienska dubbla bokhalleriet m. m., som tyckes vara temligen onödigt att tala om, och slutade med, att institutet önskade behålla samma bokföringssätt, som följts förut i många år. Institutet vid Alnarp åter säger, att ett likartadt bokföringssystem vid Ultuna och Alnarp skulle underlätta jemförelsen mellan båda anstalterna och därför vara fördelaktigt vid statsrevisionerna, hvadan institutet icke hade några betänkligheter emot ett sådant gemensamt system, men fäste uppmärksamheten på vigten deraf, att bokslutet vid Alnarp skedde den 13 Mars. Detta institut hade således icke något emot, att åtgärder vidtagas i berörda syfte, men önskar, att vederbörande från båda instituten kunde sammanträffa för att öfverenskomma om lämpligaste sättet därför. Det är icke endast dagen för bokslutet, som är af vikt, utan äfven sättet för bokföringen, och det vore nyttigt för erhållande af en redig öfversigt, om samma system följdes vid båda instituten. Jag tror alltså för min del, att anmärkningen verkligen är af vikt, särskildt därför att båda instituten hafva fått betydliga statsbidrag, såsom vi veta, och staten har nedlagt stora summor för byggnader o. s. v. vid dem begge. Vid Alnarp hafva resultaten af hushållningen under flere år visat sig ganska goda; arrendet har betalats och skulden minskats; men vid Ultuna hafva förhållandena icke varit så gynsamma, som önskligt vore, och detta har föranlett särskilda undersökningar och tillsättandet af en komité för ordnandet af hushållningen och undervisningen m. m. vid institutet. För min del tror jag, såsom sagdt är, att anmärkningen är nyttig och tillstyrker därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Om det skulle behövas något bevis för nyttan och ändamålenligheten af den institution, som kallas statsrevisionen, skulle jag vilja anföra just den ringa vigten och betydelsen af de anmärkningar, statsrevisorerne de senare åren framställt, i jemförelse med hvad som egde rum under de första åren efter den nya riksdagsordningens antagande, hvilket ju bevisar, att de föregående statsrevisionerna på ett så i allo berömvärdt och uttömmande sätt fyllt sina åligganden, att blott en ringa efterskörd nu finnes att in-

*Angående
bokföringen
vid rikets
landbruks-
institut.
(Forts.)*

Angående
bokföringen
vid rikets
landtbruks-
institut.
(Forts.)

hösta. Jag föreställer mig äfven, att, när stiftarne af vår grundlag uti 89 paragrafen Regeringsformen stadgade rättighet för Riksdagen att beträffande grunderna för allmänna inrättningar af alla slag göra framställningar till Kongl. Maj:t, de icke kunde tänka sig, att så föga riksvigtiga saker som den nu ifrågavarende skulle göras till föremål för en sådan framställning.

Här hafva nu revisorerne föreslagit och Stats-Utskottet tillstyrkt en skrivelse till Kongl. Maj:t angående ett förenkladt bokföringssätt för landtbruksinstitutet. Beträffande bokföringssättet vid Ultuna är jag i tillfälle att meddela några upplysningar, alldenstund jag flere år varit revisor derstädes, innan jag kom in i institutets styrelse. Svårigheten ligger härvid deruti, att räkenskaperna måste föras icke blott med hänsyn till jordbrukets kraf, utan äfven med hänsyn till den redovisningsskyldighet, som åligger institutet såsom en af staten underhållen inrättning, icke blott inför revisorerne, utan äfven inför Kammarrätten, som har granskningsskyldighet och rättighet. Häri ligger svårigheten att få bokföringssättet så förenkladt, som vore möjligt, derest det endast vore fråga om upprättandet af ett tillfredsställande landtbruksbokhålleri. Jag tror, att vederbörande redan vidtagit så stora förenklingar, som låta sig göra utan skada för det hela, och jag tillåter mig i det afseendet anföra hvad styrelsen för institutet yttrar angående bokföringssättet, emedan denna del af utlåtandet icke finnes intagen uti Stats-Utskottets betänkande. Styrelsen säger: »det subjektiva tycket spelar här en stor roll. Exempelvis vågar styrelsen framhålla, att hvad Eders Kongl. Maj:ts revisorer till sin tid funnit vid tillämpningen godt och mönstergilt hos bokföringen vid Ultuna har till en annan tid af andre revisorer icke lyckats vinna deras bifall — och likaledes tvärtom.» Så har verkligen varit förhållandet, ty så snart ombyte af revisorer egt rum, — jag talar nu särskildt om de af chefen för Civildepartementet förordnade — hafva de nya revisorerne alltid framställt nya anmärkningar och styrelsen har så vidt möjligt försökt att efterkomma de uttalade önskningarne. Härigenom kan dock lätt inträffa, att oreda uppkommer i räkenskaperna, om ändringar alltför ofta vidtagas.

Beträffande tiden för afslutningen af räkenskaperna vill jag lemna den upplysning, att före 1863 eller 1864 afslutades dessa verkligen vid samma tid, nemligen till den 14 Mars; men Rikets Ständer anhöllo då, att bokföringen vid landtbruksinstitutet måtte ställas på samma tid som för öfriga statens verk och inrättningar, eller på kalenderår. Kongl. Maj:t befalde, att så skulle ske, och styrelsen vid Ultuna stälde sig utan invändning befallningen till efterrättelse, ehuru det var en i alla afseenden olämplig tidpunkt för afslutande af ett landtbruksbokhålleri. Vid Alnarp framställdes deremot sådana anmärkningar emot förändringen, att Kongl. Maj:t fann för godt tillåta, att räkenskaperna der finge fortfarande afslutas på den 14 Mars. När det på detta sätt fortgått några år, funno Riksdagens revisorer år 1870, att det var olämpligt, att tiden för bokslutet var olika vid de båda instituten, och gjorde anmärkning derom. Stats-Utskottet vid 1871 års riksdag föreslog med anledning häraf, att Riksdagen skulle ingå med en skrivelse till Kongl. Maj:t om ändring af tiden

för afslutandet af räkenskaperna vid Alnarp, men förslaget föll i denna Kammare. Sedan 1873 års revisorer framställt enahanda anmärkning, understödde Stats-Utskottet år 1874 densamma hvad Alnarp anginge, men skrivelseförslaget föll äfven då i denna Kam- mare. Under tiden hade Kongl. Maj:t af eget initiativ befalt styrel- serna vid instituten att tillse, huruvida icke en lämpligare tidpunkt kunde väljas för räkenskapernas afslutande. Styrelsen vid Ultuna, alltid loyal och hyggelig, föreslog då, att räkenskaperna i stället måtte få afslutas till den 1 Juli, och detta anbefalde Kongl. Maj:t genom nå- digt bref den 10 April 1874. Styrelsen vid Alnarp vidhöll, att lämp- ligaste tiden för bokslutet der vore den 14 Mars.

*Angående
bokföringen
vid rikets
landbruks-
institut
(Forts.)*

Skulle nu en förändring i tiden införas, så finnas därför tre sätt att gå tillväga, nemligen att *antingen* räkenskaperna vid Ultuna af- slutas på samma tid som vid Alnarp eller den 14 Mars, det vill säga att Ultuna landbruksinstitut komme att återtaga samma ståndpunkt i frågan som den, hvarifrån Riksdagen för 19 år sedan fördref det- samma; *eller* att institutet vid Alnarp ändrar sina räkenskaper till likhet med hvad som är förhållandet vid Ultuna, oakadt Kongl. Maj:t upprepade gånger medgifvit Alnarps landbruksinstitut att slippa en förändring; *eller ock* skulle båda instituten ändra bokslutet till någon annan tidpunkt, som bådas styrelser anse olämplig. Jag hem- ställer, huruvida sådant kan vara skäligt, och då afslag å Utskottets hemställan redan blifvit yrkadt, ber jag att få deri instämna.

Herr Jöns Pehrsson: Det kan vara ganska ursäktligt, att styrelsen vid det ena landbruksinstitutet anser bokföringssättet vara förträffligt och icke kunna förbättras, men om förhållandet är sådant, kan det icke vara någon fara att bifalla hvad revisorerne och Stats- Utskottet i detta afseende föreslagit. Finner nemligen Kongl. Maj:t, att styrelsen har goda skäl för den åsigten, att ingen förbättring kan ske, så blir det vid hvad som är; men för min del har jag haft den erfarenheten, då jag var ledamot af statsrevisionen, att räkenskaperna vid Ultuna landbruksinstitut voro till den grad otydliga, att jag vågar påstå, att styrelsen själf icke visste, hvari vinsten eller för- lusten kunde bestå.

Hvad nu beträffar frågan om att bifalla statsrevisorernes anmärk- ningar, så tror jag det icke vara skäl att gilla allt hvad de till- styrka; men i år tyckas de hafva varit så sparsamma med sina anmärkningar, att jag tycker det vara skäligt att godkänna desamma, helst som Stats-Utskottet äfven godkänt den nu ifrågavarande. För min del får jag yrka bifall till Utskottets hemställan och jag tror, att det är af stor vigt, att Riksdagen icke ständigt afslår revisorer- nes anmärkningar, äfven då dessa hafva goda skäl för sig, emedan derigenom lätteligen uppstår liknöjdhet hos revisorerne. Att de det ena året efter det andra framställa samma anmärkningar, finner jag ganska konsekvent, då de märka, att ingen åtgärd vidtages, och jag tror det vara skäl att Riksdagen bifaller anmärkningerna för att se, om icke någon förbättring derigenom kan åstadkommas.

Herr Widén: Den ärade talaren på uplandsbänken yttrade

*Angående
bokföringen
vid rikets
landtbruks-
institut.*
(Forts.)

att den anmärkning, som nu föreligger icke på långt när är så betydelsefull, som de varit, hvilka revisorerne gjort under de första åren af det nya statsskicket. Må vara. Men deraf följer icke, hvad han ville, att denna anmärkning icke skulle vara så vigtig, att den i alla fall förtjenade Riksdagens uppmärksamhet. Mig synes denna anmärkning icke vara af så ringa vigt. Det är fråga om räkenskaperna vid våra båda landtbruksinstitut. Dessa institut äro ganska dyra inrättningar, som medtaga ganska stora summor af statsverkets medel. Redan deraf måste följa, att en noggrann uppmärksamhet från Riksdagens sida också skall egnas dessa inrättningar. I synnerhet måste det vara af intresse för Riksdagen och för landet att se, huru förvaltningen bär sig vid det ena af dessa institut i förhållande till förvaltningen vid det andra. Genom att räkenskaperna föras på olika sätt och avslutas på olika tider, omintetgöres dock i det närmaste all kontroll i detta afseende. Hvad särskildt räkenskaperna vid Ultuna vidkomma, så befinna de sig, ehuru ändringar i dem åtskilliga gånger egt rum, i allt fall, enligt revisorerne vitsord, i sådant skick att de äro mycket invecklade och svårfattliga och taga mycken tid onödigtvis för att kunna klargöras för betraktaren. Denna anmärkning har styrelsen vid Ultuna institut icke velat taga ad notam, utan motsätter sig all vidare förändring af räkenskaperna. Om likväl räkenskaperna kunna göras enklare och ändamålsenligare, måste det vara särdeles viktigt att så sker, särskildt därför att vid institutet en skola för eleverna skall ega rum i räkenskapsföring; och dessa elever skola sedermera utgå i landet och såsom föreståndare för landtbruksskolor i sin ordning sprida insigt i räkenskapsföring. Att denna räkenskapsföring inrättas så ändamålsenligt, enkelt och praktiskt som möjligt, måste alltså vara af ganska stor vigt, och det kan icke vara olämpligt att Riksdagen egnar uppmärksamhet derät, helst i sjelfva räkenskaperna ligger en kontroll öfver förvaltningen. Någon komité eller stor och kostsam anstalt behöfves icke heller för ändamålet, utan endast att styrelserna för de båda instituten sammankomma in corpore eller genom delegerade och sålunda sätta sig i tillfälle att jemföra hvarandras räkenskaper och rådgöra om det sätt, som bäst kan åstadkomma likhet i räkenskapsföringen på båda ställena.

Det är mycket annat, som här bör fästas afseende vid, än frågan om tiden för räkenskapernas avslutande. I räkenskaperna för en förvaltning, om de föras riktigt, förekommer till exempel alltid en afskrifning af husröta å den fasta egendom, som finnes på stället. Det synes mig nödigt, att om någon jemförelse med verkligt resultat skall kunna ega rum mellan de begge institutens förvaltning, en sådan afskrifning bör ske på begge ställena och i lika grad å dem begge, ty i annat fall komma resultatet att visa en likhet eller olikhet, som icke är med sanna förhållandet öfverensstämmande. Detta nämner jag blott såsom ett exempel och såsom bevis för riktigheten af min åsigt, att det skulle vara nyttigt och lämpligt att styrelserna för instituten sammankomme och toge i öfvervägande frågan om sina respektive räkenskaper och sättet att bringa dem i så mycken harmoni med hvarandra som möjligt och lämpligt kan vara. Många

andra exempel skulle kunna andragas af icke mindre betydelse för framgången af Utskottets förslag. Men jag inskränker mig till det sagda och yrkar bifall till hvad Utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Angående bokföringen vid rikets landtbruksinstitut.

(Forts.)

Herr Evers: Då revisorernes förevarande anmärkning var föremål för behandling inom den afdelning af Stats-Utskottet, der jag har den äran att sitta, var jag af den åsigt, att anmärkningen var af så obetydlig vikt, att den icke bort föranleda till någon åtgärd. När ärendet sedan var före i Utskottet, framhöll jag ytterligare denna min åsigt, men lyckades icke vinna Utskottets gillande deraf. Jag vill visst ej bestrida att det kunde vara önskvärdt, att ett likartadt schema uppställes för bokföringen vid såväl Ultuna som Alnarp, men nödvändigheten af att tiden för bokföringens avslutande skall vara densamma vid båda instituten, för att en bättre jemförelse dem emellan skulle kunna ske, finner jag icke vara behöflig. Jag föreställer mig nemligen att man lika lätt bör kunna göra en jemförelse mellan två jordbruk, om räkenskaperna för det ena avslutas den 14 Mars och för det andra den 1 Juli, som derest dessa avslutas för båda på samma dag; och då nu såväl Ultuna som Alnarps institut anhållit att få bibehålla sina tider för räkenskapernas avslutande, förefaller det mig, som om de skäl, hvilka anförts för att häri göra ändring, ej varit nog talande för att förtjena det afseende som här åsyftas. Då jag i likhet med flere talare finner ifrågavarande anmärkning vara af väl ringa vikt för att föranleda en skrifvelse dessangående till Kongl. Maj:t, förenar jag mig dem, som yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr Casparsson: Med anledning af den nästföregående talarrens anmärkning, ber jag att få påpeka, att styrelsen för Ultuna institut visst icke visat obenägenhet mot ändringar i afseende å tiden för räkenskapernas avslutande. Den har blott begärt att denna tid icke beständigt måtte omflyttas. Den har ändrats från den 14 Mars till den 31 December och från den 31 December till den 1 Juli; nu anhåller styrelsen att få slippa för tredje gången ändra denna tid, och denna anhållan synes mig mycket billig, ty vill man åstadkomma *oreda* i räkenskaperna, då är det en mycket lämplig åtgärd att oupphörligt kasta om avslutningstiderna.

Friherre Barnekow: Det har talats om, huru staten bör sköta sina affärer, och att staten bör sköta dem på samma sätt som de enskilde sina. Här hafva vi nu tillfälle att tillämpa denna sats. Jag hemställer, huruvida en enskild person, som har två egendomar, följer ett olika bokföringssätt å samma egendomar, så olika att det måste uppstå tvifvel om hvad den ena egendomen afkastar i förhållande till den andra. Man säger att den räkenskapsföring, som vid dessa landtbruksinstitut förefinnes, är alltför invecklad, och att döma efter revisorernes upplysningar skulle jag antaga att räkenskapsföringen vid Ultuna är mest invecklad. Det dubbla italienska bokhålleriet har sina fördelar, men det har också sina olägenheter, om

*Angående
bokföringen
vid rikets
landtbruks-
institut*

(Forts.)

det blir så dubbelt, att man knappast kan skilja inkomsterna från utgifterna; då blir det allt litet kinkigt för dem, som skola revidera räkenskaper, som förts med ett dylikt bokhålleri.

Vidare har man talat om att tiderna för räkenskapernas avslutande skola vara lika. För min del anser jag det vara mycket lämpligt att så är förhållandet, och kan icke fatta giltigheten af de skäl, som deremot anförts. Att Alnarps institut betalar sitt arrende den 14 Mars, hvad kan det inverka på räkenskapernas avslutande. Detta kan väl det oaktadt försiggå vid hvilken tid som helst på året.

Jag tror, att det vore mycket lämpligt, om man gjorde dessa båda institut, som så ofta draga åt olika håll, det ena åt norr och det andra åt söder, uppmärksamma på att icke instituten äro till för sina egna intressens skull, utan att båda instituten äro till för svenska folket. Derfor tror jag också, att det skulle vara nyttigt att en skrivelse sådan som den nu föreslagna komme till stånd, så att institutenas räkenskaper blifva förda på ett sätt, som icke försvarar eller omöjliggör en verklig jemförelse dem emellan, och anhåller af sådan anledning att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Widén: Jag har endast begärt ordet i anledning af en talares hemställan, att icke tiden för räkenskapernas avslutande vid Ultuna ännu en gång måtte blifva förändrad. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att Utskottet, ehuru det i sin motivering framhållit nyttan af att tiden för båda instituten blefve lika och således ifrågasatt möjligheten af att en förändring i sådant afseende kunde vid Ultuna komma att ega rum, det likväl icke helt ovilkorligt yrkat på någon sådan förändring, utan endast i allmänhet hemställt att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke bokföringssättet kunde och borde blifva i möjligaste måtto likartadt för båda instituten.

Herr vice Palmannen: Den förste af Stats-Utskottets ledamöter, som yttrade sig i denna fråga, sade, att det vore omöjligt att jemföra de ekonomiska resultaten vid de båda instituten, därför att deras bokföringssätt vore så olika. Han jäfvade emellertid sjelf denna förklaring, då han gjorde en hastig redogörelse för dessa resultat, och yttrade, att vid det ena institutet vore detta resultat godt, men vid det andra ofördelaktigt. Huruvida han vid en närmare undersökning af förhållandena möjligen kan komma att i någon mån justera detta yttrande, tillkommer icke denna öfverläggning att afgöra, men för min del får jag säga, att jag icke kan fatta, att den omständighet, att boksluten ske på olika tider och i någon mån kunna vara olika, skall för den, som undersöker förhållandena, utgöra ett hinder för att jemföra de ekonomiska resultaten, ty med iakttagande af vissa åtgärder för åstadkommande af ett omslut, kan ett sådant alltid åstadkommas. Jag tror för min del, att man bör lemna de respektive styrelserna någon frihet och icke i en fråga som denna oelftergiftigen fordra, att båda skola gå i samma hjulspår.

Hvad undervisningen beträffar, har styrelsen för Ultuna institut ganska utförligt sökt visa, att sjelfva sättet för bokföringen vid Ultuna

icke är den enda undervisning, som lemnas eleverna; hvilket är alldeles tydligt att det måste vara, då institutets bokföring nödvändigtvis måste, särskildt med afseende derpå att der skall redovisas för såväl läroverket som jordbruket, vara vidlyftigare och annorlunda inrättad än enskildes bokföring.

Att tvifvel kan uppstå om hvad en egendom afkastar i förhållande till en annan, därför att man begagnar olika bokföringssätt vid dessa egendomar, kan jag icke heller fatta, om man nemligen jemför båda bokföringssätten efter en grundlig och noggrann pröfning. Hvad särskildt Ultuna, hvarom jag har en närmare kännedom, beträffar, har i åtskilliga afseenden det bokföringssätt, som der följes, tillkommit på särskildt ynkande af de af Civildepartementet tillsatta revisorerna, hvilka, såsom bekant är, egna åtskilliga dagar åt granskningen af institutet och dess bokföring och således derom ega en grundlig kännedom.

För öfrigt ber jag, i anledning af en talares yttrande här, att få erinra om hvad min länskamrat yttrade för ett par dagar sedan, nemligen att vårt ledamotskap i styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut är för oss båda sedan åtskilliga år tillbaka en öfvervunnen ståndpunkt.

Herr Montgomery-Cederhielm: Hvad den omständigheten beträffar, att jag först påstod att det vore svårt att jemföra dessa institut, men sedan förklarade att resultatet vore vid det ena institutet godt, men vid det andra ofördelaktigt, ber jag att få erinra, att jag icke dervid anförde några bestämda siffror, utan stödde mig på allmänt kända fakta, som icke torde kunna jäfvas, i afseende å skötseln och gången vid det ena institutet i jemförelse med det andra.

Vidkommande åter den frågan, att man kan göra en jemförelse mellan dessa institut, äfven om bokföringen är olika vid det ena och det andra institutet, så är detta visserligen sant, men det kräfver ett ganska stort arbete. Man måste nemligen först bringa böckerna till samma dag, emedan det är omöjligt att jemföra en bok, som afslutas den 14 Mars, med en som afslutas den 1 Juli. Detta kan man visserligen göra genom att gå till sjelfva böckerna och göra utdrag ur dem, men det kan man icke begära att revisorerna skola göra. Jag tror att genom sådana föreskrifter, som här afses, det skall blifva slut på den osäkerhet, som af en talare på upplandsbänken påpekades, att man nödgats vid Ultuna så många gånger ombyta dagen för bokslutet. Om Utskottets förslag bifalles, så att båda institutens styrelser sammanträda och uppgöra ett system för sin bokföring och detta system sedermera blir antaget, blifver det förmodligen slut på denna vexling i fråga om tiden för bokföringens afslutande, då det förslag, som sålunda uppgjordes, komme att gälla för framtiden eller åtminstone för många år. Jag tror därför att det vore skäl att bifalla detta förslag. I öfrigt är denna anmärkning, liksom de flesta här, icke af någon särdeles stor betydighet, men att dermed afses en ordningsåtgärd, tror jag hvar och en jordbrukare, som har två

Angående bokföringen vid rikets landbruksinstitut. (Forts.) eller tre egendomar att sköta, sjelf skall finna, utan att derom vidare behöfver talas.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, framstälde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder gjorda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan och derefter på afslag derä, samt förklarade sig finna den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets i § 3 af Utlåtandet N:o 19 gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås berörda hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—52;
Nej—25.

§§ 4—7.

Hvad Utskottet hemställt och föreslagit bifölls.

§§ 8 och 9 samt Utskottets skulldiga yttrande.

Lades till handlingarne.

Förelagen undersökning angående reglering af sjön Venerns vattenstånd. Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 25 och 28 sistlidne Februari bordlagda Utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion angående undersökning i fråga om sjön Venerns vattenstånd med mera.

Herr Hammarhjelm: Den fråga, som nu föreligger är icke någon ny fråga. Den har varit behandlad redan på tjugutalet; den var ytterligare föremål för öfverläggning på femtiolet; och år 1862 blef ett utlåtande i ämnet afgifvet. Men det är alldeles nödvändigt för landet att man snart kommer till en definitiv lösning af denna fråga, ty det är icke gerna tänkbart att strandegarne kunna längre nöja sig med det närvarande tillståndet. Förhållandet är nemligen att sjöns vattenstånd kan variera fyra å fem alnar och då är det gifvet, att de kringliggande trakterna öfversvämmas. Att detta icke

är någon obetydlig sak, kan man finna deraf, att den jordareal, som så-
 lunda ständigt måste vara utsatt för öfversvämningar, kan uppgå till 15
 à 20,000 tunnland. Jag tror icke att vårt land har råd att låta
 detta gå förloradt eller åtminstone ligga utan allt gagn och nytta.
 Detta är anledningen, hvarför jag tagit mig friheten att väcka denna
 motion, och jag tror att det är nödvändigt att saken blir behandlad
 på det sätt, jag föreslagit, eller att Kongl. Maj:t tager frågan om
 hand, så att den blir af opartiska och fullt kompetenta personer full-
 ständigt pröfvad. Då jag icke så synnerligen fäster mig vid belop-
 pet af den summa, jag för ändamålet begärt, förenar jag mig i den
 framställning reservanterna inom Utskottet gjort, nemligen att, på
 sätt Herr Nordenfelt föreslagit, Riksdagen ville sålunda bifalla mo-
 tionen, att 5,000 kronor anvisas såsom bidrag för ny undersökning
 och utredning angående reglering af sjön Venerns vattenstånd med
 vilkor att de i öfrigt erforderliga kostnaderna bestridas af landsting,
 hushållningssällskap, kommuner eller enskilda personer. — För min
 del får jag sålunda yrka afslag å Utskottets betänkande.

*Föreslagen
undersökning
angående
reglering af
sjön Venerns
vattenstånd.
(Forts.)*

Herr Nordenfelt: Det är för mig alldeles afgjort att denna sak förr eller senare måste bringas till lyckligt slut. Man kan icke tänka sig, att så vidsträckta områden af utmärkt jord ständigt skola vara utsatta för elementens tillfälliga inverkningsar. Det är visserligen sant, att med så stora intressen, som i denna fråga förefinnas, saken borde kunna bringas framåt utan direkt medverkan från staten, men härvidlag måste man komma ihåg, att det är mycket svårt för alla dessa intressen att kunna komma öfverens. Den ene jordbrukaren säger till den andre: vi måste göra något i denna sak, men *hur* skola vi göra? Det ena landstinget säger: vi skola tänka på saken och se hvad de andra landstingen vilja göra; och ett annat landsting kanske gör ingenting därför. Det behöfs en impuls utifrån, och ett sådant litet anslag, som nu föreslås, är icke mycket från statens sida, men likväl tillräckligt och hvad som fordras för att bringa frågan hastigare och säkrare framåt. Om en undersökning i ämnet sker på bekostnad af enskilda personer, kunde det hända att denna undersökning förklarades vara partisk, ty det förefinnes i denna fråga många stridiga intressen, som tala mot hvarandra. Den undersökning, som redan är gjord, är visserligen mycket förtjenstfull — det kan icke bestridas — men det fattas mycket för att den skall kunna anses vara fullständig. Friherre Ericson afgaf detta betänkande efter 8 års hvilande på saken, vid en tidpunkt, då han hade mer att göra än menniskor i allmänhet kunna utföra. Det var nemligen år 1861, då han var som bäst sysselsatt med både jernvägsbyggnaden och jernvägstrafiken. Han visade visserligen i detta betänkande, att det är mycket möjligt att reglera Venerns flodhöjd inom ganska måttliga gränser, men när han afgaf detta betänkande, uppstod hos honom en viss tvekan, som fick sin form uti ett särskildt tillägg till betänkandet. Vigten och befogenheten af dessa betänkligheter hann han dock icke att genom beräkningar närmare utreda. Icke heller hade han tid eller tillfälle att uppgöra förslag till öfvervinnande af de olägenheter, han befarade. Han påpekade endast åtskilliga olä-

Förelagen undersökning angående reglering af sjön Venerns vattenstånd. genheter, som kunde uppkomma. Så nämnde han att segelfarten skulle väsentligen försvåras, om denna reglering verkställdes. Men då hade han likväl sjelf föreslagit att vattenytan alltid skulle hållas minst två fot högre än det lägsta förutvarande vattenståndet, ett förslag som synes vara fördelaktigt för segelfarten; men man skulle ju dessutom kunna hålla lägsta vattenståndet ändå högre; det finnes ett stort utrymme emellan två och 10 fot. — Äfven påpekade han olägenheten af att det skulle kunna blifva för litet vatten i elfven för seglationen och vattenverken; men om man ställer regleringen så, att man har en behållning i sjön, kan man tydligen utsläppa en del af denna behållning och låta elfven få så mycket vatten, som den behöfver för att uppfylla alla berättigade fordringar. För min enskilda del är jag fullt öfvertygad om, att seglationen så väl som vattenverken skulle kunna hemta fördel af en reglering af sjön Venerns vattenstånd. Alla dessa omständigheter hade Friherre Eriesson icke tillfälle att utreda, och saken lemnades i det skick, den då var. — Vidare gjorde Major Lillichöök en arealsberäkning, dervid han utgick derifrån att i beräkningen icke skulle upptagas annan jord än den, som läge emellan 14,5 och 18,5 fots höjd öfver Brinkebergs kullens öfra slusströskel. Men då vattenståndet stundom varit ännu högre, har en än större areal blifvit skadad, och icke blott den jord, som direkt varit öfversvämmad, har skadadts, utan äfven den, som kommit att ligga endast en eller två fot öfver vattenytan, ty det är naturligt att den växande höstsåden måste taga skada af att ligga så obetydligt öfver vattnet. Bäckar och åar behöfva dessutom fall, hvarigenom deras öfversvämmingar sträckt sig än högre. Jag är fullkomligt öfvertygad om att mycket större areal varit öfversvämmad än den, som uppgifvits, och att denna viktiga sak både kan och bör med all kraft bearbetas. Att det kommer att kosta penningar är klart, men jag tror att äfven i fråga om kostnaderna en reduktion numera kan göras. Så kunna sprängningar göras betydligt billigare nu än förr. Likaledes muddringar och sprängning under vatten. Antagligen skola derföre kostnaderna för den ifrågasatta regleringen kunna i vissa delar betydligt nedsättas.

Bifalles Utskottets betänkande, blir förhållandet det, att ingenting kommer att ätgöras i saken på många år. Det är för att vinna tid, jag önskar detta bidrag från statens sida, och derför får jag yrka bifall till min vid Utskottets betänkande fogade reservation.

Grefve Sparre: Utskottets afstyrkande af Herr Hammarhjelm's motion ber jag icke måtte tolkas, såsom skulle Utskottet ansett denna fråga, som nu är före, för en liten och oviktig fråga. Den är tvärtom en fråga, som har stora dimensioner. Det finnes nemligen här stora intressen, som stå vid sidan af hvarandra, så att man måste väl tänka sig för, innan man besluter någon åtgärd i frågan. Den föregående talaren ansåg det vara nödvändigt, att en impuls utifrån egde rum, för att företaget skulle bringas framåt. Jag, för min del, tror icke att detta är behöfligt. Om denna fråga är så viktig, som jag antager, att den är, helt visst finnes då lifligt intresse för densamma inom de respektiva orterna, och finnes icke detta lifliga intresse nu,

så föreställer jag mig, att de stora belopp, som sedermera skulle blifva erforderliga vid företagens utförande, sannolikt icke skulle kunna vinnas. Jag tror, att om, som jag antager, ett lifligt intresse förefinnes, skall det icke vara svårt att sammanbringa det belopp, som erfordras för undersökningar. Vi hafva numera — något som icke var förhållandet, då frågan förra gången var före — vi hafva i landstingen en institution, som i första hand bör omfatta densamma. Men, säger man, det är endast en del af länet, som har fördel af företaget, och därför är det svårt att få landstingen att lemna bidrag. Men ligger icke landstingen närmare dessa intressen än hvad staten gör? Då man det oakadt tror sig kunna få statens understöd, är det väl större sannolikhet att vinna landstingens. Man har dessutom hushållningssällskapen, som äro rikligen doterade med medel och som icke för en fråga så vigtig för jordbruket, som denna är, skulle neka sitt understöd. Jag tror därför icke att något bidrag från statens sida är erforderligt, utan att medel till kostnadernas bestridande lämpligast böra hopsamlas inom de intresserade bygderna sjelfva med stöd af landstingen och hushållningssällskapen, och skulle ändå någon brist i summan förefinnas, lärer väl Kongl. Maj:t icke sakna tillfälle att lemna ett litet stöd för undersökningarnes bedrivande, ty så har skett med de föregående.

Jag ber, innan jag går vidare, att få påpeka, att denna fråga har inverkan på många områden. Det är nämnt i den historik af frågan, som i motionen finnes intagen, att en undersökning skedde omkring 1820. Jag ber att få nämna, att denna undersökning slutade med att undersökningsförrättaren ansåg, att ett vidare utlopp borde upptagas genom en kanal af 200 fots bredd. Något resultat häraf kom dock icke till stånd. Sedan kom frågan åter på dagordningen, och en komité, som erhöll understöd af Kongl. Maj:t, nedsattes för förnyad undersökning af densamma. Denna undersökning uppdrogs åt Friherre Ericson, som afgaf sitt betänkande år 1861. Friherre Ericson pröfvade många olika förslag, men kom slutligen derhän att den enda möjliga naturliga regleringen af Venerns vattenstånd lämpligast skedde genom dess naturliga aflopp, Göta elf. Han ställde sig således på samma ståndpunkt, som hans föregångare, Hagström, men gjorde dock väsentliga förändringar i dennes förslag. Friherre Ericson säger i sitt anförande, att om detta Hagströms förslag kommit till utförande, så hade under ett sådant år som 1860, då vattnet stod mycket högt i Venern, så väl slussar och vattenverk som kanalen vid Trollhättan ofelbart blifvit ödelagda af den påträngande vattenmassan. Han ansåg därför nödvändigt att hafva en regleringsdam vid den nya kanalen för att reglera vattenafloppet. Den ena faktor, hvarpå han stödde sitt förslag, var den vattennängd, elfven hann upptaga. Han beräknade att fluktuationen i Göta elf sällan uppginge till högre än 6 fot — om den ginge ännu högre, uppstod derigenom en väsentlig fara för kanalen och de nedre belägna verken — han beräknade alltså högsta vattenståndet i elfven till 6 fot öfver minimum eller till 16 fot öfver slussströskeln vid Trollhättan. Redan då är trakten kring kanalen öfversvämmad. Med denna utgångspunkt beräknade han den vattenmassa, som kunde på

*Förelagen
undersökning
angående
reglering af
sjön Venerns
vattenstånd.
(Forts.)*

Förelagen undersökning angående reglering af sjön Venerns vattenstånd. dygnet afriinna. Den andra utgångspunkten var, att reglering af Venern icke borde ega rum förr än vattenhöjden i Venern stigit 2 fot öfver Venerns lägsta vattenstånd; för denna orsaks skull yrkar han att flodluckorna icke skulle öppnas förr, än dessa två fot uppnåts. Något *förekommande* af Venerns flöden och öfversvämningar åstadkommer man derigenom icke, utan endast en *förminskning* af desamma. Han beräknade att man genom en reglering icke kunde komma längre än till att nedbringa de högsta kända flödena från 9 à 10 till 4 eller 5 fot öfver sjöns lägsta vattenstånd. Om man ville helt och hållet *förhindra* flödena, så kunde detta endast ega rum derigenom, att man reffe upp en del af de nuvarande fördämningarne. Derigenom skulle dock en sådan ström uppkomma, att segelfarten å elfven måste upphöra. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på — och jag gör det därför, att motionären i sin motion säger, att segelfarten å Venern numera icke har samma betydelse som förr, samt att från detta intresse mötande betänkligheter ej kunde hafva samma vikt — att visserligen segelfarten något nedgått genom jernvägsanläggningar, som på senare tider egt rum, men *ännu* är högst betydlig, och innebär ett intresse, som man väl bör taga hänsyn till. Ser jag på de uppgifter rörande denna segelfart, som jag här har i min hand, så finner jag att Trollhätte kanal och slussar passerats 1875 5,932 gånger af fartyg, 1876 6,340 gånger, 1877 6,381 gånger, 1878 6,472 gånger, 1879 5,656 gånger och 1880 7,032 gånger; detta det högsta antalet nedgår för år 1881 till 6,013 gånger. Det är, som vi finna, ganska betydliga siffror. Ser jag på de olika posterna af frakten, så möter mig för år 1881 2,478,000 kubikfot stenkol, einders och kokes, 5 millioner kubikfot plank, bräder m. m.; 7,262,000 kubikfot ved och pitprops; 1,700,000 kubikfot spanmål och 400,000 centner jern och stål, allt i rundt tal. Jag vill icke uppräknå flera poster, men tror, att dessa siffror äro tillräckligt höga, för att vi måste erkänna att seglationens intresse är ett stort intresse, som, churu något minskadt genom jernvägarne, dock är så betydligt, att man icke kan lemna det utom räkningen. Trollhätte kanal är dess väg, fortsättningen af det stora bandet mellan Öster- och Vesterhafvet. Jag kan således icke anse att regleringen af Venerns vattenstånd kan gå längre än till ett *förminskande* — icke till ett *upphörande* — af de öfverklagade öfversvämningarne. Kostnaderna härför blifva betydliga. De uppgifvas af Ericson till 1,686,862 kronor. Det är väl mycket möjligt att, som en talare sagt, Friherre Ericson den tid, då han afgaf detta betänkande, var upptagen af många andra göromål; men jag är fullt förvissad om, att det förslag, han framlade och satte sitt namn under, var ett godt arbete och icke något hastverk. Ett dylikt skulle han aldrig velat underteckna. Sedan Friherre Ericson afgifvit sitt betänkande, fogade han till detsamma ett tillägg hvarur jag tillåter mig upplåsa några utdrag:

»Med lågt vatten i sjön följer lågt vatten i Göta elf, och alla i denna flods större och mindre fall, allt ifrån Lilla Edet till Trollhättan, belägna sägar lida i sin gång vid lågt vatten; sägarne gå sämre och tillverka mindre; blockbommar och last-

platser förminskas och blifva mindre beqväma; en del mjölqvarnar, såsom Ströms och Önafors med flere, stå långa tider vid lågt vatten alldeles stilla, och de flesta andra utom en nybyggd vid Ronum lida mer eller mindre vid de lägre vattenstånden.»

»Seglationen i kanalen och på elfven är vida besvärligare vid lågt än vid ordnärt och högt vatten; kanalbolaget lider dervid egentligen ingenting, men väl de navigerande.»

Jag skall icke ytterligare läsa upp mera än den sista punkten, som lyder:

»Det torde icke heller böra lemnas utan uppmärksamhet, hvilka kostnader, som möjligen skulle erfordras för indämning och torrläggning medelst pumpning af de största och bästa jordområden, som vid 15 fots vattenhöjd och deröfver besväras af öfversvämningar, jemförda med de summor, som nu blifvit kalkylerade för Venerns reglering och sannolikt än vidare genom expropriationer och andra kostnader ökas.»

Jag har velat uppläsa detta, emedan jag tror, att icke heller denna sida af saken bör lemnas utan afseende, och emedan jag anser att man icke endast bör se på de 15,000 vattendränkta tunnlanden, om man derigenom äfventyrar andra, vida större intressen. Jag föreställer mig derföre, att hvilket beslut vi än, när frågan om reglering af Venerns vattenstånd förekommer till slutligt afgörande, kan komma att fatta, icke blir det ett beslut, hvarigenom dessa andra intressen komma att skadas. Vi stanna nog då vid att besluta endast en reglering på sätt Friherre Ericson föreslagit. Motionären har begärt att staten skulle taga frågan om hand genom att låta anställa undersökningar och för detta ändamål anslå medel, som motionären beräknat till 10,000 kronor. Jag tror att ögonblicket icke är inne för staten att stiga fram och ordna detta företag. Det bör först beredas af de intresserade i orterna — och finnes verkligt intresse, låter detta sig nog göra — och först sedan, då fullständiga förslag blifvit uppgjorda, bör staten framträda och gifva saken det understöd, den förtjenar.

Reservanterna hafva icke gått så långt som motionären. De begära af staten endast ett *bidrag* till kostnaderna af 5,000 kronor. Jag ber att få fråga, huruvida, när detta företag är framhållet såsom så stort, det kan vara lämpligt att ifrågasätta ett understöd af 5,000 kronor, ett belopp som är försvinnande litet i jemförelse med den öfriga kostnaden för företagets genomförande. Jag föreställer mig att, på sätt jag antydt, initiativet bör komma från de intresserade sjelfva; de första kostnaderna måste de sjelfva släppa till och, först sedan företaget närmar sig till utförande, bör staten gripa in, således icke från första stunden, utan först när frågan är utredd. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Montgomery-Cederhielm: Ehuru jag vill erkänna, att *något* afseende bör fästas vid de skäl, som blifvit framställda af Stats-Utskottet i dess motivering och af den talare, som nyss yttrade sig, har jag dock inom Utskottet biträdt den mening, som af reservanterna framstälts, och min ställning dervid torde icke vara så svår

*Föreslagen
undersökning
angående
reglering af
sjön Venerns
vattenstånd.*
(Forts.)

Föreslagen att fatta, då man ihågkommer att jag sjelf är strandegare vid en
undersökning annan af våra stora sjöar, nemligen Hjelmarens, der en med den nu
angående ifrågavarande likartad reglering egt rum genom anvisade anslag dels
reglering af af Kongl. Maj:t för undersökningsarbetet, dels af riksdagen för sänk-
sjön Venerns ningskostnadernas bestridande. Vi strandegare vid Hjelmarens hafva
vattenstånd. nu kommit i en helt annan ställning och mötse en ljusare framtid
 än förut. Jag kan således använda på mig den bekanta versen:

(Forts.)

»non ignarus mali, miseris succurrere disco», och när jag ser den framgång och de förhoppningar, som åtfölja det företag, hvartill vi erhållit bidrag, måste jag äfven ömma för andra, som söka komma i samma goda ställning. Hvad beträffar den föregående talarens yttrande om den ringa summa, hvarom här är fråga, så medgifver jag att han härutinnan kan hafva rätt; men det blir ändå en grundplåt, kring hvilken dessa enskilda intresserade, landsting, hushållningssällskap och enskilda delegare med flera kunna samlas. De kunna hålla tillsammans kring denna summa, som staten beviljat, och dermed göra början till kostnadernas bestridande. Då den siste talaren sjelf sade, att denna summa är ringa, obetydlig i jemförelse med undersökningskostnaderna i deras helhet, så erkänner han ju äfven derigenom, att enskildes och korporationers bidrag komma att högst betydligt öfverstiga statens. Jag tror att genom beviljandet af denna lilla summa möjligen kan åstadkommas något godt, stort och nyttigt resultat, och får därför anhålla om afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till reservanternas.

Herr Carlson: Tillämpligheten af det citat från den romerska poesien, som den näst föregående talaren anför, vill jag icke bestrida: det lyder i den svenska skaldens öfversättning så:

Sjelf olycklig, jag lärt olyckligas öde behjerta.

Jag finner ingalunda underligt att den ärade talaren unnar andra samma framgång, som vederfarits honom sjelf. Men jag hade väntat att han skulle hafva stannat dervid, utan att han skulle visat dem, som nu arbeta för ett likartadt mål, den väg, på hvilken han sjelf gått och vunnit sina framgångar. Derom beder jag få säga några ord.

Ett större antal strandegare omkring Hjelmarens ingingo 1849 till Kongl. Maj:t med anhållan om en undersökning. En sådan anbefaldes och gaf vid handen, att 31,000 tunnland odlingsbar mark kunde vinnas genom sjöns sänkning. Kongl. Maj:ts beslut blef likväl, att ingen minskning af segeldjupet i Hjelmarens finge ega rum, hvilken tycktes lägga hinder i vägen för sänkningen.

Hvilade strandegarne? Nej, de bildade ett bolag och anhållde hos *Kongl. Maj:t* om tillstånd att verkställa försänkningen. De fingo afslag 1864.

Uppgaf bolaget sin plan? Nej, det inkom med en ny ansökan att, med bibehållande af segeldjupet, få tillstånd att sänka sjön till något *mindre* utsträckning än förut var afsedt. Derpå följde år 1865 Kongl. Maj:ts bifall till företaget.

Sedermera lät bolaget sjelft verkställa alla erforderliga undersökningar, och alla uppkomna, enskild rätt berörande tvistefrågor afgjordes genom slutlig dom år 1873.

Derefter anhöll sjösänkingsbolagets ordförande, bruksegaren *Förslagen* m. m. R. Montgomery-Cederhielm år 1874 hos Kongl. Maj:t om nådig *undersökning* fastställelse å planen för arbetets verkställande, hvilken fastställelse, *angående* efter alla vederbörandes hörande, i början af 1877 meddelades, hvar- *reglering af* *sjön Venerns* efter under samma år det bekanta länet *af Riksdagen* begärdes och *cattenstånd.* beviljades. (Forts.)

Jag har tagit mig friheten med dessa uppgifter fullständiga den föregående talarens anförande, emedan detta exempel visar just det förfaringssätt, som i frågor af denna beskaffenhet synes böra följas.

Den nu föreliggande frågan är af stort intresse och värd all uppmärksamhet. Detta har Utskottet ingalunda förnekat, men Utskottet har yttrat sig, och bort yttra sig, icke öfver själva saken, utan öfver det sätt, hvarpå den enligt dess tanke borde behandlas.

Jag betarar, att om Riksdagen tager sådana frågor omedelbart om hand, innan de blifvit för regeringen anmälda och af vederbörande myndigheter utredda, så föranledes derigenom en osäkerhet i beslutet, som icke kan vara gagnelig. Ett sådant beslut skulle ock ofelbart draga efter sig flere.

Jag kan icke heller föreställa mig att Kongl. Maj:t skulle sakna medel för en undersöknings understödande, i händelse framställning derom göres.

I anledning af hvad jag nu anført anser jag mig böra anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Friherre von Kræmer: Jag vill på intet sätt bestrida den siste ärade talarens mening derom, att den rätta slutliga vägen vid behandlingen af ett så stort ärende som detta vore att göra en framställning till Kongl. Maj:t om erhållandet af en Kongl. proposition i ämnet. Jag vill icke bestrida detta, men jag bestrider, att detta är den rätta *början*. Konsten är efter mitt förmenande just att sammanföra de på en så vid yta spridda strandegarne till att anordna en så tillfredställande undersökning af förhållandena, att den kan berättiga dem att sedan inkomma med en framställning till Kongl. Maj:t. I ärendets nuvarande, fullkomligt outredda skick anser jag det omöjligt, att någon skulle kunna inkomma med en dylik framställning. Första vilkoret för att kunna inslä på den vägen synes mig vara, att man får tillfälle att inhemta noggran kännedom om ärendets beskaffenhet.

En annan ärad talare har anmärkt, att då här så stora intressen stå på spel, så kunde det icke möta den ringaste svårighet att sammanbringa en summa af 10,000 kronor och än mindre den af reseranterna föreslagna af 5,000 kronor. Det är här icke summans belopp, som är af vigt, utan det viktiga är det moraliska stöd, som de, som skulle försöka sammanföra de olika meningarna, skulle erhålla genom ett initiativ från Riksdagen eller åtminstone från ena Kammaren. Detta vore vida mera än ifrågavarande summa, som visserligen icke i sig själf är så betydande. Det skulle gifva auktoritet och kraft åt dem, som skulle sätta sig i spetsen för företaget att åstadkomma en sådan undersökning, som är första vilkoret för att sedan inslä på den formelt riktiga vägen, att vända sig till Kongl. Maj:t.

Föreslagen
undersökning
angående
reglering af
sjön Venerns
vattenstånd.

(Forts.)

Att dessa öfversvämmade trakter kring Venern hafva ett ofantligt värde, derpå torde knappt något bevis behöfva anföras. Jag har mig särskildt en jordbrukare bekant, som nedlagt verkligen högst betydliga kostnader på att genom vallar afstänga en vik af Venern och pumpa ut vattnet. Här af kan man finna, hvilket värde jorden der har och att således den kostnad, som för regleringen af vattenståndet fordras, skulle vida uppvägas af den vinst, som deraf skulle följa. Att segelfarten möjligen deraf skulle lida såväl i Trollhätte kanal som kanske äfven på elfven vill jag deremot icke bestrida, och ehuru jag instämt i Herr Nordenfelts reservation, är jag ej fullt på det klara med den del af hans motivering, der han säger »utan olägenhet för de trafikerande.» Jag håller nemligen för troligt, att man icke kan vinna stora fördelar på ett håll, utan att olägenheter på ett annat åstadkommas; men dessa fördelar och dessa olägenheter skola vägas mot hvarandra, och det kan åter icke ske förr, än fullständig och noggrann undersökning blifvit gjord.

Man har klandrat, att motionären säger, att segelfarten icke har samma betydelse som förut. Jag tror, att detta klander är orättvist och kanske till en del hvilande derpå, att man sagt *samma* betydelse. Motionären deremot säger, att »seglationen har förlorat sin förra betydelse.» Mig synes detta yttrande fullt berättigadt, ty om det också kan bevisas, att samma antal fartyg trafikerar Venern nu som förut, så kan man dock med full och obestridbar rätt säga, att seglationen förlorat sin *förra* betydelse. ty förr var Venern den enda utfartsvägen för vidsträckta bygder norr om denna sjö, men nu finnas derjemte jernvägar, och detta åt fyra olika håll. Det kan således nu möjligen tagas i betraktande, huruvida, om äfven seglationen något lider, fördelarne dock icke äro så öfvervägande, att äfven denna betänklighet bör falla; förr, då jernvägar icke funnos, kunde detta icke gerna sättas i fråga.

Hvad Öfverste Ericsons yttrande angår, så består det, såsom många af herrarne nog veta, af två delar. Den första delen är ett på grund af erhållet uppdrag afgifvet betänkande, om möjligheten af Venerns sänkning, hvilket betänkande, under anförande af en och annan betänklighet, dock slutar med ett tillstyrkande af företaget. Den senare delen är ett tillägg, der han kommit på andra tankar. På detta betänkande kan således tillämpas den bekanta berättelsen om en statsman, som alltid brukade säga »å ena sidan» och »å andra sidan.» Det är naturligt, att ett skarpt hufvud kan framställa samma sak från olika sidor, men detta bevisar icke, att en förnyad undersökning, då man väger det ena mot det andra, icke kan få vågskålen att gå ned definitivt åt ena hållet. Jag vill icke afgöra, åt hvilketdera hållet detta slutligen blir, om seglationens eller strandegarnes intresse blir öfvervägande; men jag anser, att en undersökning är högst nödvändig.

Särskildt ber jag att få framhålla, att motionären har rätt, då han säger, att det nu är den rätta tidpunkten. Det är ju naturligt, att vattenverkens antal vid en sådan tillgång på drifkraft, som vid Trollhättan finnes, kommer att allt mer och mer ökas. Det vore derföre högst nödvändigt, att undersökningen *nu* gjordes, så att

ingen förleddes att der anlägga ytterligare vattenverk, beräknade efter ett vattenstånd, som sedan kanske kommer att förändras, så att verken ej kunna bibehållas, eller ock att det motsatta inträffar, d. v. s. att man framdeles finner att en sänkning af Venern borde hafva egt rum, men att under tiden allt för många nya hänglås blifvit satta för utloppet.

*Föreslagen
undersökning
angående
reglering af
sjöa Venerns
vattenstånd.*
(Forts.)

Jag ber således att få tillstyrka afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till Herr Nordenfelts reservation, dock ifall i detta bifall skulle inneslutas äfven motiveringen, så ber jag, att efter ordet att på tredje raden nedträn må insättas ordet *väsentliga*, ty jag tilltror mig icke att uttala den förhoppning, att inga olägenheter skulle uppkomma för sjöfarten.

Friherre af Ugglas: Jag vill icke på något vis inlåta mig på den stora frågan, huruvida en reglering af Venerns vattenstånd må vara nyttig eller icke. För min del vill jag gerna i det fallet instämna med motionären, att den skulle kunna komma att blifva af särdeles stor betydelse. Men jag vågar påstå, att det sätt, hvarpå man nu söker inleda denna fråga, icke kan vara det rätta. Icke kan det nemligen vara rätt, att Riksdagen, på grund af enskild motion, anvisar ett anslag och derigenom, om jag så får säga, själf inleder en sak, hvarom man icke har den ringaste officiella kännedom, att de orter, som den närmast rör, vilja med varmt och lefvande intresse omfatta densamma. Rätta marschen vore väl den, att dessa orter först intresserade sig för saken och genom officiel anmälan derom hos Kongl. Maj:t anhöllo om bidrag för sådant ändamål, derest de icke mäktade själfva utföra densamma, och hvad detta senare beträffar, så tillåter jag mig fråga Kammaren, om det kan vara tänkbart att, om det finnes ett varmt intresse för saken, invånarne på 47 kvadratmil icke skulle kunna åstadkomma denna summa af 5,000 kronor för en sådan utredning. Jag tror icke, att sådant är tänkbart. Här har visserligen sagts, att det icke finnes något sätt att åstadkomma någon samverkan dem emellan, men derpå har blifvit svaradt, att vi hafva landsting, som kunna taga denna fråga om hand, och då kan det icke vara rätt att Riksdagen tager initiativet i frågan. Herr Montgomery har, drivven af en mycket aktingsvärd tacksamhetskänsla, om jag så får säga, förordat detta anslag. Jag respekterar denna känsla fullkomligt, men ber att få erinra Kammaren om, att då anslaget lemnades till undersökning af Hjelmarens, hade vi icke, tror jag, denna landstingsinstitution, som nu kan taga dylika frågor om hand. Då för tiden kunde det vara tänkbart, att på begäran af en ort ett dylikt anslag beviljades af allmänna medel, men anslaget beviljades icke utaf Riksdagen, utan jag föreställer mig, att det beviljades af de medel, som stodo till Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande.

Jag ber Kammaren noga betänka det äfventyrliga uti att Riksdagen på grund af enskild motionärs förslag, huru aktingsvärdt det än må vara, skall inleda ett dylikt företag; det är enligt min åsigt en orätt väg och det är också därför som jag vill ansluta mig till Stats-Utskottets förevarande förslag och yrka bifall till detsamma.

Föreslagen undersökning angående reglering af sjön Venerns vattenstånd. Herr Hammarhjelm: Den siste talaren har uttryckt sin tyckan, huruvida Riksdagen bör besluta sig för att inleda ett företag sådant som det förevarande. Jag ber då att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå att företaget redan längesedan är inledt af Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t har redan en gång år 1852 beviljat ett anslag af 5,000 riksdaler banko, och således kan Riksdagen ganska tryggt frisäga sig från ansvaret för att inleda frågan, ty detta har redan skett.

(Forts.)

En aktad talare på vestgötabänken har i värtaliga ordalag reserverat sig mot all den skada, som sjöfarten kunde komma att lida genom ifrågavarande företag, men här är icke fråga om att skada sjöfarten, utan tvärtom att gagna den, ty man måste väl erkänna, att sjöfarten gagnas derigenom, att de sjömärken, som finnas, alltid kunna igenkännas; att befintliga grund alltid blifva lika och att vattenståndet i hamnarne alltid förblifver detsamma. Slutligen har äfven en talare sagt, att den bästa utvägen vore att landstingen toge frågan om hand. Ja, det låter nog ganska bra, men herrarna böra erinra sig att de, som hafva den väsentliga fördelen af företaget, äro blott en minoritet eller strandegarne. Ser jag t. ex. på det län, som jag representerar, så tror jag icke, att en fjerdedel af landstingets medlemmar intresserar sig för denna fråga, ty de, som bo uppe i landet, hafva intet intresse i saken och vilja heller icke bevilja anslag för sådant ändamål. Detsamma gäller om de andra länen, Skaraborgs och Elfsborgs. Således ligger den största vikt på att initiativet kommer från annat håll än de ifrågavarande orterna, och jag tror, att Riksdagen väl skulle se alla intressen till godo, om den beviljade det ifrågavarande anslaget. Jag yrkar fortfarande bifall till Herr Nordenfeldts reservation.

Friherre Ericson: Jag skall be att få säga blott några ord med anledning af den föreliggande frågan. Här är fråga om de intressen, som äro förbundna med sänkning af sjön Venern eller reglering af dess vattenhöjd, och det är i detta fall som ofta, då intressen äro i fråga, att det finnes andra dylika, som dervidlag äro att taga i betraktande, och som jag har äran vara representant för dessa andra icke obetydliga intressen, som af frågan beröras, så tror jag mig skyldig att yttra några ord till protokollet, med anhållan hos Kammarerna att icke alla de intressen, som ligga vid Göta elf och äro beroende af vattenkraften från elfven, skola störas genom ett bifall till motionen eller så att säga onödigtvis agiteras af en, såsom jag tror, fullt onödig åtgärd.

Motionären har framhållit hvilket stort intresse, som i den vatten-dränkta jorden kring Venerns stränder är representeradt.

Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på de intressen, som af Göta elfs vattenkraft äro representerade. Från Lilla Edet till elfvens utlopp ur Venern äro anlagda fabriker och anläggningar för tillgodogörande af alla slags råvaror, och icke blott värdet af dessa fabriker uppgår till millioner, utan deras tillverkingars värde uppgår till millioner. Det är att taga i betraktande i ett fall sådant som detta, då man vill gå till Kongl. Maj:t och röra på denna fråga,

att man icke onödigtvis bör skada och agitera sådana dyrbara intressen, som här äro i fråga. Den jord, som genom regleringen skulle vinnas, är beräknad till 16,000 tunnland. hvarför kostnaden skulle uppgå till 1,600,000 kronor. Det är således 100 kronor för hvarje tunnland. Jag kan icke bedöma, huruvida de olägenheter, vattnet ästadkommer på denna jord genom sina periodvisa öfversvämningar — ty många år stå dessa marker torra — huruvida, säger jag, denna skada verkligen är värd en uppoffring af 100 kronor på tunnlandet, men jag tror och är fullt säker på, att det icke stannar vid detta.

Den ingenjör, som uppgjort förslaget, säger också, sedan han aflemnat kostnadsförslaget, att dertill komma ersättningar af många-handa slag; således äro alla de kostnader, som tillkomma för botande af den skada, som en förändring af Göta elfs vattenstånd skulle ästadkomma på nedanför liggande verk, icke i detta kostnadsförslag tagna i beräkning.

Hvad slutligen beträffar det skäl, som motionären och de, som halla med honom, anfört, att det skulle behövas denna impuls upprifån, emedan det eljest vore svårt att sammanföra dessa olika intressen, samt att saken bör bringas till slut och förslaget revideras, så ber jag att få påpeka att allt detta är redan gjort. Frågan skulle således ställa sig så, att det icke är riktigt gjort, utan behöfver göras om; men det har jag icke hört sägas. Impulsen är tagen och Kongl. Maj:t har på begäran af Konungens Befallningshafvande i Skaraborgs län gifvit uppdrag åt en ingenjör att upprätta kostnadsförslag. Strandegarne hafva varit tillsammans, icke en, utan många gånger; sista gången, då frågan lades å sida under ordförandeskap af borgmästaren Scheele i Vernland. På grund af de upplysningar, som då framkommo, har frågan från strandegarernes sida fått förfalla. Således är icke förhållandet, såsom motionären säger, att här behöfs impuls och att här behöfs utredning, ty frågan är verkligen utredd. Motionären borde alltså säga, att frågan icke är riktigt utredd, men då instämmer jag fullt med Friherre af Ugglas, att äro intressena så små, att man icke kan sammanbringa 5,000 kronor för ifrågavarande ändamål och sedan komma in till Kongl. Maj:t med en framställning i ämnet, så är det alls icke skäl för Riksdagen att taga saken om hand. Här äro andra mycket beaktansvärda intressen, som beröras af denna sak, och det är icke en så oskyldig åtgärd, som mången föreställer sig, att nu gå in till Kongl. Maj:t och röra i denna fråga, ty de mycket betydliga intressen, som bero på Göta elfs vattenstånd, komma naturligtvis att blifva oroade af en sådan Riksdagens åtgärd och genom blotta föreställningen att någon förändring kan ske. Af dessa skäl yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: Jag önskar blott få tillägga några ord till hvad jag nyss sagt. En talare nämnde nyss, att man omöjliggen kunde komma med de ifrågavarande intressena till Kongl. Maj:t i ärendets helt och hållet outhärliga skick. Jag ber, i likhet med föregående talare, att få påpeka, att då förra gången frågan om Venerns reglering var före, så bildades en direktion och på grund af begäran af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Skaraborgs län anvisade Kongl.

*Förelagen
undersökning
angående
reglering af
sjön Venerns
vattenstånd.*

(Forts.)

Föreslagen undersökning angående reglering af sjön Venerns vattenstånd. Maj:t denna 5,000 riksdaler banko till undersökningskostnadens bestridande. Den vägen står öppen ännu, ifall det visar sig nödvändigt att för undersökningen erhålla statsunderstöd, hvilket jag dock be-
svillar. Vida mera än då är frågan nu utredd, ty efter den tiden har Friherre Ericson afgifvit sitt förslag. Men hufvudsaken skulle

Forts.) vara det moraliska stödet. Det är detta stöd, jag i frågans nuvarande skick icke anser att Riksdagen bör lemna. Den bör icke lemna sitt stöd förr än frågan är så utredd, att den kan af Riksdagen öfverskådas. Det är så lätt att aflåta en liten skrifvelse till Kongl. Maj:t och summan, som begäres, är så oändligt ringa; men hvad gör man, om man aflåter en sådan skrifvelse och beviljar det lilla beloppet. Jo, staten tager frågan om hand och inträder i förhållanden, der den icke bör inträda i frågans nuvarande ståndpunkt.

Det är sagdt, att de öfversvämmade stränderna hafva ett så stort värde. Ja, hafva de det, så måste väl ett så lifligt intresse finnas för saken, att detta lilla belopp kan sammanbringas. En talare har sagt att det är så liten del af Vermlands län, som har intresse af saken, att landstingets bidrag helt visst ej kunde erhållas. Jag är af motsatt mening. Den erfarenhet jag har af ett landsting, som beröres af samma fråga, är den, att der komma vi icke att se till huru stor del af länet deraf kan hafva fördel, utan kommer landstinget helt visst att stödja företaget. Landstingen ligga otvifvelaktigt närmare frågan än staten.

Jag är mycket glad, att motionären icke med sitt förslag afsett att i någon mån menligt inverka på sjöfarten och att således det uttalande i hans motion, som så skulle kunna tolkas, icke var så allvarsamt menadt. Jag tror att, om denna fråga en gång skall lösas, den icke bör lösas allenast till fördel för den ena sidans intressen, utan med hänsyn till alla, och hvad frågans utredning beträffar, så föreställer jag mig fortfarande, att intresset därför bör utgå ifrån orten och erhålla sitt uttryck genom bidrag, som lemnas till undersökningen. Först när frågan i sin helhet kan öfverskådas, först då bör den komma till Riksdagen.

Herr Hammarhjelm: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager Kammarens tid i anspråk, men jag vill blott säga några ord med anledning af hvad Friherre Ericson nyss yttrade. Han sade, att det är så stora intressen i fabriks-hänseende vid Trollhättan och andra ställen vid Göta elf, att de icke böra oroas genom tal om denna fråga. Jag hemställer, om detta kan vara något skäl. Det är väl icke ett skäl, att några intressen blifva oroade för det att det talas om saken. Äro intressena så svaga, att de känna sig oroade deraf, då förtjena de icke mycket afseende.

Jag ber att få påpeka för Kammaren, att jag icke förnekar värdet af de undersökningar, som blifvit gjorda af Friherre Ericson, men jag tror icke, att de äro fullständiga, och därför har jag tagit mig friheten framlägga förevarande motion.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Tal-
mannen, att derunder yrkats dels bifall till förevarande utlåtande,

dels, af Herr *Hammarhjelm*, afslag å utlåtandet och bifall till den af Herr Nordenfelt deremot afgifna reservation, dels ock, af Friherre von *Kræmer*, afslag å ifrågavarande utlåtande och bifall till nyssnämnda reservation med tillägg i dess motivering af ordet »väsentliga» näst framför »olägenheter».

Föreslagen undersökning angående reglering af sjön Venerns vattenstånd.

(Forts.)

Härpå gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utlåtandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och biföllos Stats-Utskottets den 25 och 28 i sistlidne månad bordlagda Utlåtanden:

N:o 21, i anledning af väckt motion angående undersökning om och beräkning af kostnaden för beredande af aflopp för Mälarens vatten till förekommande af öfversvämningar; samt

N:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående af-söndring af jord från rå- och rörshemmanet Lilla Pälstorp N:o 3 i Skaraborgs län samt indragna militieboställena Bro N:o 2 i Vestmanlands län och N:o 2 Appuna Orregården i Östergötlands län.

Föredrogs å nyo och biföllos Bevillnings-Utskottets den 25 och 28 nästlidne Februari bordlagda Betänkande N:o 2, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr Grefven och Talmannen yttrade att han, efter öfverenskom-melse med Andra Kammarens Herr Talman, finge hemställa, att Första Kammaren måtte besluta att, derest Andra Kammaren hunne att före nästa lördag slutbehandla Banko-Utskottets Memorial N:o 2, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning, vid det sammanträde, som nämnda dag komme att hållas, företaga val af tjugufyra valmän jemte sex suppleanter för utseende af Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och i Riksgäldskontoret samt deras suppleanter.

Denna hemställan biföllos.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.